

SÚČASNÝ SLOVAKISTICKÝ VÝSKUM NA UNIVERZITÁCH UKRAJINY

Jana Kesselová – Lesia Budnikova** – Natalia Petrica***

** Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta
Ul. 17. novembra 1, Prešov
E-mail: jana.kesselova@unipo.sk*

*** Ужгородський національний університет, Філологічний факультет
Užhorodská národná univerzita v Užhorode, Filologická fakulta
вул. Університетська 14, Ужгород (Užhorod, Ukrajina)
E-mail: lesia.budnikova@uzhnu.edu.ua, natalia.petrica@uzhnu.edu.ua*

KESSELOVÁ, J. – BUDNIKOVA, L. – PETRICA, N. (2023): Current Research in Slovak Linguistics at Universities in Ukraine. In: *Slovenská reč*, 88/3, 299 – 319.

Abstract: The study presents the university departments currently engaged in Slovak studies in Ukraine. The aim of the paper is to outline the current scientific focus of the departments in continuity with their history, to present conference traditions and results of thinking about the construction and functioning of Slovak studies, including comparative Slovak-Ukrainian research. The study is not only descriptive and summarizing. The results of the knowledge of Ukrainian Slovak studies are placed in the context of domestic Slovak studies research and developed in discussion. In conclusion, we present perspectives of Slovak studies in Ukraine or joint Slovak-Ukrainian research.

Keywords: Slovak studies, Slovak language system, diachronic research, comparative research, Ukraine.

Článok v skratke:

- Štúdia predstavuje univerzitné pracoviská Ukrajiny v troch centrách (Užhorod, Evov, Dni-pro), ktoré sa v súčasnosti venujú slovakistickému výskumu.
- Približuje výskumné smerovanie v rokoch 2018 – 2023 a výsledky uvažovania o stavbe, vývine a fungovaní slovenčiny, vrátane komparatívneho slovensko-ukrajinského výskumu.
- Výsledky poznania ukrajinskej slovakistiky sa uvádzajú do kontextu domáceho slovakistického výskumu a diskusne sa rozvíjajú.
- V závere sa predstavujú perspektívy slovakistického výskumu na univerzitných pracoviskách Ukrajiny a možnosti spoločného slovensko-ukrajinského lingvistického bádania.

1. ÚVOD

Štúdia predstavuje univerzitné pracoviská, ktoré sa v súčasnosti (2018 – 2023) venujú slovakistickému výskumu, výučbe slovakistiky a slovenčiny ako cudzieho jazyka na Ukrajine. Cieľom príspevku je načrtnúť štruktúru a zameranie pracovísk v kontinuite s ich históriou, predstaviť publikačné a konferenčné tradície a z nich vyrastajúce výskumné smerovanie v ostatných šiestich rokoch, výsledky uvažovania o stavbe a fungovaní slovenčiny vrátane komparatívneho slovensko-ukrajinského

výskumu. Štúdiá nemá len deskriptívno-sumarizujúci a prehľadový charakter. V poznámkach pod čiarou sa výsledky poznania ukrajinskej slovakistiky uvádzajú do kontextu domáceho slovakistického výskumu, resp. diskusne sa rozvíjajú a argumentačne osvetľujú. Tento prístup sme zvolili so zámerom dospieť k otvoreným otázkam a perspektívam potenciálneho slovakistického výskumu na Ukrajine, resp. spoločného slovensko-ukrajinského bádania.

2. STRUČNÉ DEJINY SLOVAKISTICKÝCH PRACOVÍSK NA UKRAJINE

V súčasnosti sa slovakistický výskum a výučba slovakistiky a slovenčiny ako cudzieho jazyka realizuje na univerzitách troch ukrajinských miest – v Užhorode, Evove a Dnipe. V každom z nich má výučba i výskum svoje špecifiká podmienené okolnosťami vzniku filologických štúdií i prostredím, v ktorom slovakistické pracovisko pôsobí.

Samostatná Katedra slovenskej filológie jestvuje len na Filologickej fakulte Užhorodskej národnej univerzity v Užhorode.¹ Príprava slovakistov sa v Užhorode začala v roku 1994 na Katedre všeobecnej a slovanskej jazykovedy Užhorodskej štátnej univerzity. O dva roky neskôr sa slovakistika začala pestovať na samostatnej Katedre slovenskej filológie (1996), ktorá je na Ukrajine dodnes jedinou autonómnou katedrou orientovanou na slovakistiku. Konštituovanie Katedry slovenskej filológie z oddelenia slovenského jazyka práve v Užhorode bolo motivované geografickou blízkosťou Slovenska, ale aj prítomnosťou slovenskej národnostnej menšiny v Zakarpatsku, pre ktorú sa samostatná katedra slovenskej filológie stala reprezentatívnym inštitucionálnym jazykovo-kultúrnym centrom. Kontinuálnym cieľom katedry je príprava učiteľov slovenského jazyka a literatúry, prekladateľov a tlmočníkov, ale aj podpora jazykovo-kultúrnych potrieb slovenskej národnostnej menšiny. Z profilu katedry vyrastá i tematická orientácia slovakistického výskumu, vnímaného ako súčasť slavistických štúdií (popri výskume ukrajinčiny, češtiny, poľštiny a ruštiny). V skúmanom období sa slovakistickému a komparatívnemu slovensko-ukrajinskému výskumu venovala Lesia Budnikova a Natalia Petrica, ktorá slovensko-ukrajinský komparatívny výskum uvádza aj do vzťahu k češtine. Publikačnou platformou Filologickej fakulty, na ktorej Katedra slovenskej filológie pôsobí, je *Naukovyy visnyk Užhorodskoho universytetu. Serija filolohija*.^[2] Vychádza od roku 1995 a vytvára publikačný priestor aj pre slovakistiku v kontexte všetkých jazykov a literatúr ponúkaných v študijných programoch univerzity, vrátane všeobecnej a porovnávej jazykovedy, translitológie a lingvodidaktiky. Od roku 2001 na Katedre slovenskej filológie vychádza vedecký zborník *Studia Slovakistica* ponúkajúci publikačný priestor otvorený pre slovakistov z Ukrajiny, Slovenska, ale aj iných krajín.

¹ Porov. webové sídlo pracoviska.^[1]

Katedra slovenskej filológie v Užhorode je zároveň jedinou katedrou s lektorátom slovenského jazyka a kultúry. Bezmála 30-ročná nepretržitá existencia lektorátu vyplýva z medzinárodného programu spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva a vedy Ukrajiny. Na základe neho sú na Katedru slovenskej filológie vysielaní lektori zo Slovenska (J. Džoganík, A. Krčová, M. Benikovský, M. Masaryk). Od roku 2019 svoj profesionálny život s Katedrou slovenskej filológie a lektorátom slovenského jazyka spojila profesorka Jana Kesselová z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Prítomnosť lektorátu na katedre zintenzívňuje vedeckovýskumné, konferenčné i posudzovateľské kontakty, prezentačné aktivity, ale aj možnosti účasti ukrajinských študentov i učiteľov na študijných pobytoch, letnej škole *Studia Academica Slovaca*, exkurziách a vedeckých stážach na Slovensku.

Na Ľvovskej národnej univerzite Ivana Franka sa slovenčina študuje ako samostatný študijný program popri programoch orientovaných na češtinu, srbčinu, chorvátčinu, bulharčinu a slovinčinu v rámci Katedry slovenskej filológie prof. Ilariona Sviencického.² Okrem toho sa slovenčina študuje aj ako druhý slovanský jazyk pre slavistov a pre ukrajinistov. Na katedre pracujú špecialisti, ktorí môžu vyučovať aj poľštinu, lužickú srbčinu, bieloruštinu a ruštinu, do roku 2009 na katedre pôsobil i lektor macedónskeho jazyka. V súčasnosti na katedre funguje lektorát slovinského jazyka a kultúry. Katedra slovenskej filológie prof. Ilariona Sviencického v Ľvove je vďaka tomu unikátnym vedeckým a vzdelávacím centrom slovanských jazykov a kultúr. Panoramatický záber slovanských jazykov možno azda vysvetliť geniom loci poskytujúcim základy pre konštituovanie a rozvoj filológií od roku 1888. V tomto roku vznikol Ústav porovnávacej filológie slovanských jazykov, literatúr a umenia pod vedením filológa, etnografa a historika A. Kalinu. V súlade s vtedajšími univerzitnými tradíciami zameranie katedry determinoval komparatívny a historický prístup k štúdiu slovanských jazykov. Pestrosť slovanských jazykov v ponuke študijných programov i v komparatívnych vedeckých výstupoch pretrváva dodnes. V ostatných šiestich rokoch sa na výstupoch z oblasti slovakistiky podieľali Zoriana Hiletska, ktorá obhájila vôbec prvú dizertačnú prácu zo slovakistiky na Ukrajine, a Lidija Choda. Platformou na prezentáciu výskumných výsledkov je *Medzinárodné slavistické kolokvium*, ktoré v roku 2023 dosiahlo tri decéniá existencie. Publikačné príležitosti vznikli v roku 1970, keď začal vychádzať časopis *Problemy slovjanoznavstva*.^[4] Časopis je unikátnou a dlhodobo vychádzajúcou celoukrajinskou sériovou publikáciou z oblasti slavistiky, ktorá má interdisciplinárny charakter. V čase vydania tejto štúdie časopis vstúpil do 53. roku svojej kontinuálnej existencie.

Dnipro je najvýchodnejším ukrajinským mestom, v ktorom sa študuje a skúma slovenčina. Na Dniprovskej národnej univerzite Olesia Hončara je slovenský jazyk

² Porov. webové sídlo pracoviska^[3].

súčasťou štúdia a výskumu na Katedre všeobecnej a slovanskej jazykovedy, ktorá patrí k najstarším katedrám univerzity a ktorá sa počas svojej existencie viac rás modifikovala. Do roku 1997 bola jej predchodkyňou Katedra ruského jazyka a v roz- päti rokov 1997 – 2014 Katedra všeobecnej a ruskej jazykovedy. Súčasná Katedra všeobecnej a slovanskej jazykovedy^[5] ponúka výučbu ruštiny (pre študentov 3. a 4. ročníka), poľštiny (ako samostatný študijný program) a slovenčiny (ako voliteľný druhý slovanský jazyk). Výučbe slovenčiny a slovakistickému výskumu sa venuje I. Špiťko. Za svoju reprezentatívnu značku katedra pokladá medzinárodnú vedeckú konferenciu *Lexikálno-gramatické inovácie súčasných slovanských jazykov*, konanú v dvojročných cykloch už dve decéniá so zborníkovým publikačným výstupom (v elektronickej podobe od roku 2017^[6]). Od roku 1993 katedra vydávala časopis s názvom *Visnyk Dniprovskoho universytetu. Serija movoznavstvo*,^[7] ktorý bol v roku 2018 transformovaný na časopis *Problémy všeobecnej a slovanskej jazykove- dy*. V roku 2019 bolo vydávanie časopisu ukončené.

3. LEXIKOLOGICKÉ, SLOVOTVORNÉ A FRAZEOLOGICKÉ VÝSKUMY

Najsústredenejšia pozornosť sa venuje lexikologickým a derivatologickým aspek- tom výskumu slovenčiny zo synchronného, diachrónneho aj komparatívneho hľadiska.

3.1. OPOZÍCIA SVOJ VERZUS CUDZÍ V LEXIKE

Vzťah medzi obohacovaním lexiky z domácich zdrojov a prostredníctvom pre- berania slov v slovensko-ukrajinskom porovnaní skúma Iryna Špiťko (2019a, 2019b, 2020). Preberanie slov chápe ako dôsledok „nominačnej bezvýchodiskovosti“ (2019a, s. 147), za ktorú pokladá situáciu, ak prevzatá lexéma funguje namiesto málo operabilnej a neekonomickej opisnej frázy alebo ak sa prevzatá lexéma vžila skôr, než sa aktualizoval domáci slovotvorný potenciál.³ Neekonomicnosťou opis- ných pomenovaní sa vysvetľuje prevzatie lexém ako *brifing* – krátke informatívne stretnutie verejného činiteľa s novinármi, *barter* – bezpečný výmenný obchod, *billboard/bilbord* – veľkoplošná tabuľa určená na vonkajšiu reklamu umiestnená spravidla pri diaľniciach a cestách a pod. Niektoré prevzaté lexikálne jednotky však majú náprotivky v slovenčine aj ukrajínčine, napr. *cash* – *hotovosť/zomiska*, *casting*

³ Túto situáciu v ostatnom čase reprezentujú napríklad lexikálne jednotky (*digitálny vplyvník* a (*digitálny*) *ovplyvňovateľ*), ktoré sa objavili neskôr, až po prevzatí lexémy *influencer* (1 – 4).

(1) *WeMeet* je komunita podobne zmyšľajúcich profesionálov, živnostníkov, podnikateľov, zakladateľov, podnikateľov a **vplyvníkov** [...].

(2) *Vezmite vplyvníkov do svojej kampane a vytvorte promo kódy.*

(3) *Pre digitálnych vplyvníkov je nevyhnutný multimediálny obsah, najmä videá.*

(4) *Konsolidácia a digitálny ovplyvňovateľ.*

– konkurz/конкурс, shop, market – obchod, predajňa/магазин, on-line – naživo, priamo/наживо. Spomedzi názorov na preberanie slov cudzieho pôvodu do slovenčiny autorka vyberá postoj M. Považaja (1995), podľa ktorého používanie takých anglických výrazov ako *headline* namiesto *titulok*, *joint-venture* namiesto *spoločný podnik*, *comeback* namiesto *návrat* atď. nemožno považovať za obohatenie lexikálneho systému jazyka. Obraz o postoji slovenských lingvistov k preberaniu slov, ktorý sa prezentuje v štúdiu ukrajinskej slovakistky I. Špiťko (2019a, s. 147), zodpovedá jednej časti názorového spektra, a to obranársko-puristickému chápaniu v zmysle obavy, že „presýtenosť cieľového jazyka cudzími prvkami môže viesť k strate národnej jazykovej identity a výrazových prostriedkov materinského jazyka“ (prel. JK⁴). Prípady, keď výpožičkám v ukrajínčine zodpovedajú domáce ekvivalenty v slovenčine (*комп'ютер/počítač*, *принтер/tlačiareň*, *даївінг/potápačstvo*, *попкорн/pukance*, *чирлідер/roztlieskavač*, *бум, ажіотаж/rozvoj*, *інтерв'ю/rozhovor*⁵), sa v štúdiu interpretujú ako dôsledok „puristického postoja Slovákov, ktorý chráni slovenčinu pred vplyvom anglicizmov (aj bohemizmov)“ (Špiťko 2019a, s. 147). Proporcionalita domáce vs. cudzie v lexike slovenčiny sa „zvonka“ javí odlišne než v slovenskej lingvistike. Z domácej perspektívy sa konštatuje výrazný vzostup anglicizmov v novšom vývine, ale aj relatívna otvorenosť slovenčiny voči prijímaniu internacionalizmov, ktorá sa vysvetľuje závažným miestom latinčiny v dejinách slovenského jazyka (Buzássyová 1997, s. 70).

Vzťah domáce – cudzie v lexike slovenčiny a ukrajínčiny z diachrónneho hľadiska skúma taktiež I. Špiťko (2020). Autorka porovnáva etymologické výklady pomenovaní z vecného okruhu človek, úžitkové predmety, budovy a ich časti v interiéri, miesta v exteriéri. Výskumnú vzorku tvoria dvojice *nábytok/меблі*, *sedacia, pohovka/диван*,⁶ *predajňa, obchod/магазин*, *chodník/пропуар*, *výklad/vітрина*, *výťah/lіфт*, *oblek/костюм*, *náramok/браслет*, *náhrdelník/кольє*, *páušnica/серезка*, *kaderník/перукар*, *časník/офіціант*, *poslanec/депутат*, *vlastenec/напріом*, *letuš-*

⁴ [...] перенасичення цільової мови іномовними елементами може призвести до втрати національної мовної самобутності взагалі та виражальних засобів рідної мови [...] (Špiťko 2019a, s. 147).

⁵ Dodajme, že zo siedmich uvedených dvojíc v štyroch sa v slovenčine popri domácom výraze používa i výpožička: *popcorn*, *boom*, *interview*, v menšom rozsahu aj *komputer*, v mládežníckom slangu aj *komp*.

⁶ V citovanej štúdiu sa uvádza, že v niektorých slovanských jazykoch, vrátane slovenčiny, je výraz *diván* zaznamenaný vo výkladových slovníkoch, no v dnešnej dobe sa na označenie mäkkého nábytku nepoužíva a patrí k pasívnej časti slovnej zásoby. O slovenčine sa to úplne tvrdiť nedá. V porovnaní s výrazmi *pohovka* a *sedacia* má síce najnižšiu frekvenciu výskytu v korpuse písaných textov^[8], avšak v korpuse hovorených textov^[9] vyššiu ako výraz *pohovka*. Význam „nízka pohovka na ležanie al. na sedenie“ (SSSJ 2006) sa zachováva dodnes nielen v slovníku, ale aj v aktívnom používaní. O sème čalúnenosť a mäkkosť svedčia výrazy v kolokačnej paradigme substantíva *diván*, napr. *zamatový*, *plyšový*, *kožený*, *vylihovať*, *rozvalovať sa*, *usalašiť sa*, *uvelebiť sa*, *vyseďavať*, *vyvalovať sa*, *válať sa*, *pohodlný*, *pohodlne*, *vyseďený* a pod.

ka/cmioapðeca. Z porovnávaných dvojíc autorka vyvodzuje rozdiel medzi slovenčinou a ukrajinčinou z hľadiska pôvodu lexiky tak, že slovenčina patrí medzi jazyky so zachovaním praslovanského lexikálneho fondu a ukrajinčina sa radí k jazykom s veľkým počtom výpožičiek. Dodajme, že k parametrom porovnávania pristupuje i metodologická požiadavka štruktúry a veľkosti výskumnej vzorky, aby dovoľovala závery vztiahnuť na charakteristiku lexiky jazyka ako celku. Do proporcionality slov domáceho pôvodu a výpožičiek vstupuje sieť vzťahov medzi lexikálnymi jednotkami a rôzne úrovne koexistencie opozície domáce a cudzie.⁷

Protiklad *svoj* verzus *cudzí* patrí medzi základné antropologické protiklady a má rôzne prejavy zasahujúce nielen do štruktúry lexiky, ale aj do prežívania sveta. Štúdia *Koncept svoj v slovenských frazémach* (Kesselová 2020) objasňuje, čo znamená *svoj* pre používateľov slovenčiny, aké hodnoty sa im s konceptom *svoj* asociujú a konzervujú vo frazémach. Frazémy sa skúmajú na báze textov Slovenského národného korpusu. Ilustratívne uvedieme vybrané závery.

(a) Koncept *svoj* je prevažne spätý s pozitívnym hodnotením. Frazémy kódujú kľúčové body hodnotenia od „stavu sveta“ (*všetko má svoje miesto*), cez správanie človeka (*byť na svojom mieste*), kognitívne schopnosti (*mať hlavu na svojom mieste*), výkon človeka (*mať na svojom konte*) až po prežívanie (*prísť si na svoje, mať*

⁷ Štúdia inšpiruje k otázke, ako pri komparatívnych výskumoch lexiky zohľadniť rozličné vzťahy medzi domácimi pomenovaniami a výpožičkami, ako implikujú aj výrazy v citovanej štúdii:

a) K slovám domáceho pôvodu v slovenčine jestvujú i prevzaté synonymá (napr. *pohovka* i *diván, vlastenec* i *patriot, letuška* i *stewardka*);

b) Prevzaté slovo jestvuje i v slovenčine, avšak v porovnaní s ukrajinčinou s modifikovaným významom. Ide o prípady, keď slová domáceho a cudzieho pôvodu v jazykoch rôznym spôsobom kategorizujú objekty mimojazykovej reality. Napríklad popri slove *oblek* jestvuje v slovenčine i slovo *kostým*, avšak na rozdiel od ukrajinčiny ide o pomenovania oblečenia diferencované podľa pohlavia. Slovo *kostým* pomenúva dámske oblečenie pozostávajúce z dvoch samostatných častí, kým slovo *oblek* typicky pomenúva mužské oblečenie zložené z nohavíc, zo saka, niekedy aj z vesty z toho istého odevného materiálu. Slovo *golier* latinského pôvodu v slovenčine označuje časť odevu okolo krku, kým ukrajinské *кольє* francúzskeho pôvodu je ekvivalentom slova *náhrdelník* (= ozdoba okolo krku).

c) Slová s rovnakou koreňovou morférou cudzieho pôvodu jestvujú v oboch porovnávaných jazykoch, avšak s celkom iným významom (pomenovania nemeckého pôvodu *официант* s významom ‚čaušník‘ a *офицер* s významom ‚osoba s vyššou vojenskou hodnosťou, dôstojník‘ (Jarošová 2021).

d) Prevzaté slová v ukrajinčine a slovenčine fungujú ako medzijazykové homonymá (*магазин* ‚obchod‘ – *магазин* ‚periodicky vychádzajúci obrázkový časopis‘, *виприна* ‚výklad‘ – *витрина* ‚zasklenená skriňa na vystavovanie predmetov v múzeu alebo súčasť nábytku‘).

e) Slová cudzieho pôvodu fungujú v oboch jazykoch, ale odlišne z hľadiska parametra času (v ukrajinčine slová *mpomyap*, *непыка* bez časového kvalifikátora, kým slová *trotoár* a *paruka* v slovenčine sú zastarané);

f) Slová cudzieho pôvodu fungujú v oboch jazykoch, ale odlišne z hľadiska štýlovej príznakovosti (*ліфм* bez štylistického kvalifikátora, *ліфт* hovorový variant k štylisticky nepríznačnému *výťah*).

Ukazuje sa, že ak je ekvivalentom ukrajinskej lexémy cudzieho pôvodu v slovenčine domáci výraz, neznamená to, že cudzí prvok v slovenčine nejestvuje vôbec. Pri porovnávaní proporcionality relácie domáce vs. prevzaté v jazykoch treba vziať do úvahy bohatú spleť súvislostí, symetriu aj asymetriu foriem a významov.

svoj deň). Posesívum *svoj* konštruje aj pomenovania negatívne prežívaných javov, ktoré vďaka nepriamemu pomenovaniu nadobúdajú eufemistickú povahu, a to v prípade komunikácie o veku (*mať svoje roky*), utrpení (*nieť svoj križ, prežiť svoje peko*) a smrti (*nájsť svoj hrob*).

(b) Frazémy s komponentom *svoj* zvyrazňujú orientáciu na seba samého, na subjektivitu, individualitu a svojskosť človeka. Minimálna (nesyntagmatická) frazéma *po svojom* reflektuje kultúru bytia, ktorej súčasťou je potreba byť singulárnou bytosťou, prejavovať sa jedinečným spôsobom, autonómne, nezávisle, slobodne a svojsky, a to v myslení (*vykladať si/vysvetľovať si/interpretovať si po svojom*), v prežívaní (*užiť si/prežívať/vychutnávať si po svojom*), v konaní (*spraviť/urobiť/vyriešiť po svojom*), v reagovaní na stimuly (*zareagovať po svojom*), v zábave (*zabávať sa, osláviť, relaxovať po svojom*) aj v celkovom prístupe k vlastnému životu (*žiť po svojom/žiť svoj život*).

(c) Frazémy s komponentom *svoj* zvyrazňujú orientáciu na sociálne väzby s inými ľuďmi. Kým v starších frazémach koncept *svoj* reprezentuje rodinnú blízkosť, v novších frazémach (*mať svojho človeka/svojich ľudí*) *svoj* predstavuje osobnú známosť, názorovú blízkosť, ale aj oddanosť, lojalnosť, z čoho človeku označovanému ako *svoj* plynú preferencie, výhody, ale aj ochrana a nedotknuteľnosť zo strany ostatných, nie-svojich, t. j. cudzích. Výsledky štúdie tvoria východisko na výskum druhého člena opozície (cudzí), ako aj na komparatívny výskum kultúrnej podmienenosti skúmanej opozície.

3.2. LEXIKÁLNE INOVÁCIE AKO ECHO SPOLOČENSKÝCH ZMIEN

Časť štúdií ukrajinskej slovakistiky sa venuje lexikálnym inováciám, ktoré sú reakciou na pomenúvacie potreby ľudí v nových situáciách a ktoré sú príspevkom k pochopeniu systematiky relácií medzi jazykovými štruktúrami a sociálnou dynamikou. V sledovanom období sa predmetom výskumu stal pandemický komunikačný register.⁸ I. Špit'ko (2021) eviduje rozličné varianty kompozít (*koronakríza, korona-kríza, korona-karanténa, korona-aplikácia, korona-linka, koronapropaganda, COVID-19-PASS, COVID-oddelenia, covid-kríza*), expresívno-emocionálne slová (*karanténča, rúškomil, korande, karanténiny, rúškomat, nákazník, vírokoracia*), abreviácie (*ROR: rúško – odstup – ruky*), viacslovné lexikálne jednotky s adjektívom *koronavírusový/-á,-é* (*pandémia, karanténa, infekcia, kríza, rekord, opatrenie, vládnutie, fond*), aktualizácie frazém (*Darovanému rúšku na farbu nepozerať.*) a okridlených výrokov (*Mám rúško, teda som!*). Podľa autorky lexikálne inovácie majú nie-

⁸ M. Ološtiak a S. Pachomova (2022, s. 189 – 218) sa venujú porovnaniu komunikačného registra súvisiaceho s pandemiou COVID-19 v slovenčine a ukrajinčine s cieľom nielen registrovať lexikálne inovácie, ale ich aj porovnať s využitím dvoch metodologických východísk: teórie lexikálnej motivácie a onomaziologickej komparácie.

len pomenúvaciu funkciu, ale ich zmyslom je prostredníctvom hry s jazykom odľahčiť vážnosť pandemickej situácie. Komparatívny prístup zvolila L. Choda (2020a), ktorá sleduje lexiku pandemického registra v slovenčine aj ukrajinčine v sociálnej a komerčnej reklame. Štúdia v oboch jazykoch registruje expresívno-emocionálne lexikálne jednotky, slang, kolokvializmy, aktualizáciu frazém, citátov a rôzne typy logotypov na získanie pozornosti adresátov s funkciou ovplyvniť ich správanie.

Lexikálnym inováciám ako súčasťou komunikačného registra vysokoškolákov v čase pandémie sa z hľadiska ukrajinsko-slovenskej komparácie venuje L. Choda (2021). Zisťuje analogické myšlienkové schémy u nositeľov oboch jazykov, a to nielen v oblasti pomenovaní foriem výučby (napr. *вебінар, відеоконференція – webinar, videokonferencia*, pomenovania tradičných foriem výučby s adíciou komponentu *online/онлайн*), ale aj chápanie karantény ako prázdnin, čo dokumentujú adjektíva v kolokačnej paradigme substantíva *prázdniны/канікули* (ukr. *коронавірусні, карантинні, онлайн-канікули, ковідні, безпечні, вимушені, тимчасові, дострокові, незаплановані, позапланові, подвійні, додаткові, часткові, несподівані + канікули*; slov. *koronavírusové, karanténne, online, covidové, bezpečné, nútené, dočasné, nenaplánované, dodatočné, predčasné + prázdniny*). Lexikálne inovácie ako *онлайн-вечірка, онлайн-пати, карантинна вечірка/пати, коронавечірка – online večierok, online párty, karanténny večierok, karanténna párty, coronaparty* dokumentujú, že spoločenský život študentov sa nezastavil ani počas požiadavky na izoláciu. Špecificky v lexike ukrajinských študentov autorka dokladá výrazy, ktorými sa pripojenie zlomyselníka do cudzieho webinaru konceptualizuje ako vojenský atak (*зумбомбінг, зум-рейд*) a propagandistický akt (*зум-тролінг*).

Do bloku výskumov venovaných lexikálnym inováciám možno zaradiť štúdie L. Chody o podobách a funkciách frazém, slangu a okazionalizmov v slovenskom a ukrajinskom reklamnom texte. Autorka zisťuje, že 40 % frazém si v slovenskej reklame zachováva petrifikovanú podobu, aktualizácia frazém spočíva na opakovaných vzorcoch modifikácie (2018). Najčastejšie ide o substitúciu lexikálnej jednotky frazémy logonymom, expanziu alebo redukciu frazémy začlenenú do reklamného textu, konkretizáciu frazémy a rôzne typy modifikácií frazémy tak, aby sa zvýraznila jej súvzťažnosť s ponúkaným produktom. Autorka v oboch porovnávaných jazykoch zisťuje zhodné tendencie vo využívaní frazém podriadené zámeru pútať pozornosť potenciálnych spotrebiteľov a intenzifikovať persuzívnu funkciu reklamy. V štúdiu o využívaní hovorovej a slangovej lexiky L. Choda (2019) registruje lexikálne vrstvy, ktoré priťahujú záujem adresátov pre svoju blízkosť každodennej reči, úspornosť a emocionálnosť. V štúdiu orientovanej na okazionalizmy vystupuje do popredia komparatívny aspekt ešte výraznejšie (2020b, s. 44 – 51). L. Choda porovnáva okazionalizmy reklamného textu v reprezentantoch troch skupín slovanských

jazykov (slovenčina, ukrajinčina, bulharčina). Spoločnou črtou okazionalizmov v reklame, okrem originalnosti, nápadnosti a zapamätateľnosti, je jednoznačná pozitívna emocionálnosť. Štúdiá odкрýva zhodné postupy v štruktúre reklamných okazionalizmov s hyperbolizujúcimi prefixmi *super-*, *mega-*, *ultra-*, *extra-*, okazionálne verbá motivované logonymami (*Kofolonizuj svet. Kofola. – Фанта. Фантазируйте. – ФАНТАнуємо*), okazionálne substantíva (*HRAtislava vikend plný hier*), adjektíva (*Funko. Funtastická hudba*), adverbiá (*Aegon. Myslite aegonomicky*), ale aj okazionálne kolokácie (*XXL týždne v Lidli.*), kompozitá (*wow-ceny, šetripôžička*), superlatívy vzťahových adjektív (*najkávovejšia, najparadajkovejšia*), grafické zvláštnosti, substitúcie grafém (*Dovolenka snow.*) a opakovanie grafém na dosiahnutie expresivity (*Milióóóony.*). Autorka štúdiu uzatvára tvrdením, že okazionalizmy naznačujú vývoj jazyka reklamy, sú prejavom výrazového bohatstva a tvorivej individuality autorov. Natíska sa však aj otázka, či práve opakovanosť zaznamenaných štruktúr nepredstavuje opačnú tendenciu k stereotypizácii, jednotvárnosti, ošúchanosti, vyprázdňovaniu významu a zmyslu a oslabovaniu pôsobenia na adresáta. Otvára sa možnosť skúmania perlokučného aktu, t. j. či vyslovenie výpovede s okazionalizmi reálne vedie k zamýšľanému efektu ilokučného aktu. Vzniká tiež otázka smerujúca k podstate okazionalizmov, či tendencia k opakovanosťi štruktúr pokladaných za okazionálne nejde proti povahe okazionalizmov vymedzených vlastnosťami ako jedinečnosť aktu utvorenia, autorstvo, viazanosť na kontext, neuzuálnosť, jednorozovosť použitia, zvláštnosť, nápadnosť, neobvyklosť, novosť (porov. Martincová 2017).

3.3. ETYMOLOGICKÝ ASPEKT V LEXIKOLÓGIÍ

Komplementom k štúdiám o lexikálnych inováciách sú diachrónne výskumy lexiky. Onomaziologickému aspektu kontrastívnej lexikológie sa systematicky venuje I. Špiťko (2017, 2022; Špiťko – Žarko 2021). Pri porovnávaní somatickej lexiky ukrajinčiny a slovenčiny autorka poukazuje na formové odlišnosti v pomenovaniach *tvár – обличчя*,⁹ *čelo – лоб* (aj *чоло*), *líce – щока*, *ústa – рот* (aj *уста*), *pera – зуба*,¹⁰ *obočie – брови*,¹¹ *mihalnice – вії* a pod. Na základe etymologických výskumov autorka usudzuje, že najtypickejšími motivantmi somatizmov sú: a) funkcia (napr. *spájať*, „zošívati“ – *шия*, *krútiť* – *крк*); b) vlastnosti predmetov mimojazykového sveta (motivantom slova *trup* v slovenčine je pomenovanie časti kmeňa stromu – motivantom pre ukrajinský výraz *тулуб* je pomenovanie koženého vaku bez švov); c) charakter reliéfu zemského povrchu (napr. pomenovanie *chrbát* v somatickej lexike). Autorka z porovnania etymológií skúmaných ukrajinských a slovenských soma-

⁹ V lexike slovenčiny je aj slovo *obličaj* s príznakom knižné a zastarávajúce.

¹⁰ Lexéma *huba* (s kvalifikátorom hrubé) je v slovenčine synonymom pomenovania *ústa*.

¹¹ V slovenčine je paralelou substantívum *obrva* s kvalifikátorom knižné.

tizmov usudzuje, že najčastejším postupom utvárania somatizmov je derivačná polysémia s metaforickou transpozíciou. Predpokladá, že sémantické transpozície sú založené na asociatívnej povahe ľudského myslenia.

3.4. SLOVOTVORNÉ VÝSKUMY

Derivatologický výskum reprezentujú viaceré štúdie L. Budnikovovej.¹² V príspěvku *Morfoloho-syntaksyčnyj ta nul'sufiksals'nyj sposoby tvorennia nazv osib u slovac'kij movi* (Budnikova 2018c, s. 6 – 14) sa prezentujú odlišné pohľady slovenských a ukrajinských lingvistov na vymedzenie slovotvorných postupov i terminologické asymetrie. V ukrajinskej slovotvorbe sa do morfosyntaktického spôsobu tvorenia zaraďuje proces slovnodruhovej transpozície. Empirický výskum sa týka substantivizácie, pričom sa odlišuje úplná a parciálna substantivizácia, vzťahujúca sa na niektorý z významov substantivizovanej lexémy. Podľa autorky v slovenčine aj ukrajiničine substantivizácii podliehajú najmä adjektíva pomenúvajúce vekové a telesné osobitosti (*starý; сивий, чорнявий*), fyzické a psychické deficity (*šialený, šibnutý, šmatlavý; дурний, мудрий, розумний*) a osobné privlastňovacie zámená (*moja žena – moja, môj manžel – môj, мій чоловік – мій, моя дружина – моя*). Na rozdiel od slovenčiny je v ukrajiničine viac substantivizovaných adjektív na označenie povolání (*горновий, їзовий, розсильний, рульовий, черговий*). Tzv. bezpríponový postup sa v oboch jazykoch uplatňuje pri tvorbe názvov povolání motivovaných pomenovaním odboru ľudskej činnosti (*агронóm, астронóm; агроном, астроном*). V ukrajiničine sa na rozdiel od slovenčiny bezpríponovým postupom tvoria aj rodovo nediferencované substantíva (*зажерливий – зажера, надойдливий – надойда, нечесаний – нечоса, прилизаний – прилиза*).

Komparatívnu derivatológiu reprezentuje aj výskum deverbatívnych pomenovaní osôb v slovenčine a ukrajiničine (Budnikova 2019b). Za najproduktívnejšie v oboch jazykoch autorka pokladá sufíxy *-č/-ač* (*lisovač, predavač, prešivač; оцінювач, сурмач, тлумач*), *-tel'* (*prekladateľ, riaditeľ, skladateľ, spisovateľ; вихователь, настоятель, управитель, учитель*). Paralely sa registrujú aj v expresívach s príponami *-áň* (*сiфрáň, глгáň, чтурáň; горлань, прохань, цибилань*), *-úch* (*найдух; знайдух*), *-aj* (*хундрaj, парaj, побегaj; рубай, шахрай*). Názvy osôb s príponou *-oš* (*jedoš, kradoš, mrmloš*) nie sú súčasťou normy spisovnej ukrajiničiny, ojedinele sa však vyskytujú v jej západných nárečiach (*баброви*).

Výskum deonymických prevzatí (Budnikova 2021) vedie k záveru, že geologické, botanické, športové a politické názvy, lekárske a technické termíny, názvy fyzikálnych jednotiek a zbraní spravidla súvisia s antroponymami (*cínia* – názov rastliny vznikol z priezviska botanika J. G. Zinna). Zoologické názvy, názvy odevov

¹² V štúdiách, ktoré sú publikované v ukrajiničine, autorka používa priezvisko Budnikova, v slovenčine Budniková. Túto diferenciu rešpektujeme v bibliografických odkazoch.

a názvy z oblasti potravinárstva najčastejšie súvisia s toponymami (*labradorka* – názov vtáka a *labrador* – druhové pomenovanie psa vznikli z pomenovania polostrova *Labrador*, *hempšírka* – druhové pomenovanie sliepky vzniklo z názvu štátu New Hampshire). Deonymické substantíva podľa autorky najčastejšie vznikajú sufixáciou (*bondovka*, *kentučka*), v menšej miere kompozíciou (*faradmeter*).

3.5. TERMINOLOGICKÉ VÝSKUMY

Terminologické výskumy reprezentujú jednak parciálne štúdie (Budniková 2018a, 2019a; Budnikova 2018b), jednak lexikografická príručka lingvistickej terminológie slovenčiny a ukrajinčiny (Hilecka 2022).

Výskum slovtvornej terminológie v slovenčine a ukrajinčine (Budniková 2018a, s. 97 – 110) ukázal viacero podobností jej konštituovania. Slovtvornú terminológiu tvoria termíny domáceho pôvodu (*slovtvorný základ* – *твірна основа*, *slovtvorné hniezdo* – *словотвірне гніздо*), termíny prevzaté z latinčiny alebo gréčtiny (*morféma* – *морфема*, *paradigma* – *парадигма*, *suffix* – *суфікс*) a synonymia termínov domáceho a cudzieho pôvodu (*slovtvorba* – *derivatológia*; *словотвір* – *дериватологія*). Štúdia venovaná slovensko-ukrajinskému prekladu ekonomickej terminológie (Budnikova 2018b) reaguje na odraz odlišných spoločensko-ekonomických štruktúr dvoch krajín v štruktúrach ekonomických termínov. Dôsledkom je (aj) existencia termínov patriacich do tzv. bezekvivalentnej lexiky, resp. termínov s nízkou mierou zrozumiteľnosti až nezrozumiteľnosti pre adresáta cieľového jazyka. V takých prípadoch sa v štúdiu odporúča využívať opisný preklad ako voľnú transformáciu významu prekladanej lexikálnej jednotky. Napríklad pojem *ohlasovacia živnosť* v ukrajinčine neexistuje, odporúča sa využiť opisný preklad *дрібне підприємництво, здійснюване в повідомному порядку, дрібне підприємництво, що підлягає реєстрації в ліцензійному управлінні*. Podobne aj termín *živnostenský úrad* možno preložiť len opisne ako *відомство, управління дрібного підприємництва*. Výskum prekladu anatomickej terminológie (Budniková 2019a) otvára otázku ekvivalencie mikroštruktúry anatomického názvoslovia s prefixmi, ktoré sú identické s priestorovými pozičnými prepozíciami (*nad-*, *pod-*, *pred-*, *za-*, *medzi-*, *pri-*, *od-*). Takmer všetky ekvivalenty sú tvorené rovnakými prefixmi (*nadplecok* – *надпліччя*, *pritiahnutie* – *приведення*, *odrastok* – *відросток*, *prinosový* – *приносовий*). V niektorých termínoch pozorujeme rozdielnu motiváciu, napr. názov orgánu je v slovenčine motivovaný funkciou, kým v ukrajinčine jeho lokalizáciou (*kývač hlavy* – *грудинно-ключично-соскоподібний м'яз*).

Vzhľadom na výučbu slovakistiky na ukrajinských univerzitách a ukrajinistiky na Slovensku, intenzívne vedecké kontakty, preklady odbornej literatúry, spoločné vedecké konferencie sa už dlho pociťovala potreba dvojjazyčného slovníka jazykovednej terminológie. Lakúnu v tejto oblasti zapĺňa *Slovensko-ukrajinský slovník lin-*

gvistickej terminológie (Hilecka 2022). Lingvistické termíny sú vybraté tak, aby pokrývali všetky jazykové roviny štruktúrne chápaného jazykového systému, ale aj termíny všeobecnej jazykovedy, štylistiky, teórie jazykovej komunikácie, teórie prekladu, korpusovej gramatiky, vývinu jazyka, teórie spisovného jazyka, dialektológie, v primeranej miere aj pragmatiky, kognitívnej gramatiky, ekolingvistiky a xenolingvistiky. Každé heslové slovo je doplnené o skratku gramatického rodu, substantíva i adjektíva sa uvádzajú spolu s relačnými morfémmi. Vďaka tomu čitateľ získava komplexnejšiu gramatickú informáciu o fungovaní tvarotvorných procesov v syntagmatických vzťahoch. Názornosť a ústretovosť k používateľovi slovníka sa zvyšuje aj uvádzaním synonymných ekvivalentov domáceho pôvodu k termínom latinskej/gréckej proveniencie.

Všetky terminologicky orientované práce sú aplikačne využiteľné v slovensko-ukrajinskom preklade a tlmočení, kontrastívnej lingvistike, vo výučbe slovakistiky a ukrajinistiky, ale aj slovenčiny a ukrajinčiny ako cudzích jazykov.

4. GRAMATICKÉ VÝSKUMY

Zastúpenie gramatických tém je v skúmanom období minimálne. Pokus o lingvo-kulturologickú interpretáciu syntaktických prostriedkov zreteľa v slovenčine vo svetle teórie jazykového obrazu sveta reprezentuje výskum J. Kesselovej (2021a) predstavený na konferencii *Leksyko-hramatyčni innovaciji v sučasnyh slovjanskyh movach* v Dnipre. Štúdia hľadá odpoveď na otázku, čo vypovedajú gramatické štruktúry o tom, ako jazykové spoločenstvo konceptualizuje, prežíva a hodnotí tento svet. Na báze korpusových dát sa skúmajú spojkové výrazy (ustálené viacslovné kombinácie spojok s inými slovnými druhmi, najmä s časticami, primárnymi alebo sekundárnymi predložkami, príslovkami) zreteľového vzťahu, vymedzuje sa frekvenčné jadro spojkových výrazov a ich funkcie. Výskum ukázal, že zjednocujúcim prvkom morfematickej štruktúry najviac preferovaných spojkových výrazov zreteľa je odkaz na vizuálny vnem ako most medzi externým prostredím človeka a jeho spracovaním v ľudskej kognícii. Zreteľový vzťah je myšlienkový vzťah s vyšším stupňom abstrakcie, je prejavom súvislostnej kompetencie človeka (x sa posudzuje z hľadiska y). Konceptuálne východisko najbežnejších spojkových výrazov zreteľa v slovenčine predstavuje metafora *VEDENIE JE VIDENIE*. Zdrojovou oblasťou tejto metafory je systém aspektov vizuálneho vnímania: a) proces videnia s morfémmou *-hľad-* (*vzhl'adom na to, že; z hľadiska toho, že; z pohľadu toho, kto; s ohľadom na to, že; z hľadiska toho, kto*); b) prostriedok videnia s morfémmou *-oč-, -zr-* (*voči tomu, čo; so zreteľom na to, že*); podmienka videnia (*vo svetle toho, že*); deficit videnia (*bez ohľadu na to, či; bez ohľadu na to, že; nehľadiac na to, že; odhliadnuc od toho, že*). Metafora videnia v prípade zreteľového vzťahu nepredstavuje len zrakovú percepciu ako súčasť zmyslového vnímania, ale prestupuje do oblasti poznávania a reflektuje spätosť vedenia a videnia v našej kultúre.

Počas lektorského pobytu v Užhorode vznikli i štúdie J. Kesselovej venované statusu antepreterita v súčasnej slovenčine (2021c, 2022). Antepreteritum je stále živým verbálnym časom slovenčiny, avšak od 90. rokov minulého storočia sa jeho frekvencia výrazne znížila. Formovú stránku tvoria dva *l*-ové tvary verb v kontaktnej alebo dištančnej pozícii. Doterajšie výsledky ukazujú, že typickou realizáciou antepreterita v texte je kontaktná pozícia s inverzným slovosledom (typ *ako som bol povedal*). V dištančnej pozícii sú typické 2 – 4 obsadené pozície medzi *l*-ovými tvarmi verb tiež s inverzným slovosledom (typ *keď sme sa boli v Olšanoch raz stretli*). Z hľadiska sémantiky sú s antepreteritom kompatibilné tie verbá, ktoré vypovedajú o existencii človeka a základných prejavoch jeho bytia – komunikácii, aktivite a myslení, čomu zodpovedajú komunikačné, kognitívne, existenčné verbá a diferencované verbá ľudských aktivít (realizačné, pohybové, manipulačné a konverzíva). Antepreteritum vypovedá o tom, ktoré aspekty existencie, myslenia, komunikácie a aktivít človek prežíva ako natoľko dôležité, že ich z minulosti aktualizuje v pamäti a pomenúva príznakovým a konštrukčne nákladným spôsobom (napr. začiatková a finálna fáza aktivít, emočne prežívané aktivity, niektoré špecifické myšlienkové procesy, komunikačné funkcie a pod.). S antepreteritom sú najviac kompatibilné komunikačné verbá, ktoré fungujú nielen ako prostriedok časového predchádzania hovorenia pred iným dejom, ale aj ako pragmatický komentár, prostriedok neurčitosti, ale aj humoru a irónie.

5. ONOMASTIKA A POUŽÍVANIE PROPRIÍ V PREKLADE

Štúdia Z. Hileckej (2020) upozorňuje na variabilitu ukrajinských antroponým a toponým v slovenských prekladoch aj slovenských textoch vôbec. Kým pri antroponómach podľa názoru autorky pozorujeme citlivejší prístup, toponymá sa uvádzajú variabilne, niekedy podľa pravidiel transliterácie, inokedy transkripcie, vplyv má i tradícia a používanie pravidiel slovenskej/ukrajinskej ortografie. Ďalším problémom používania ukrajinských toponým v slovenčine je sprostredkovateľská rola ruštiny (*Kyjev, Lvov, Charkov, Rovno, Dneper*). Variovanie propriálnych podôb je v rozpore s ich identifikačnou funkciou a intenzifikuje potrebu konzistentných pravidiel a ich dodržiavania pri transpozícii ukrajinských proprií do slovenského textu. Variovanie formy toponým sa ilustruje korpusovými dokladmi, napr. *Kyjev/Kyjiv, Lvov/Lviv, Žitomir/Žytomir, Černovice/Černivci, Charkov/Charkiv, Ternopol/Ternopil*.¹³ Pri iných toponómach sa v slovenčine registruje výlučne jedna podoba (je uvedená na prvom mieste *Záporožie/Zaporižžja, Vinnycja/Výnnycja, Černihov/Černihiv, Černobyl'/Čornobyl'*). Ďalšie toponymá ilustrujú rozkolísanosť toho istého javu, napr. prepisu *-ль* vo finálnej pozícii toponyma *Чернобыль/Černobyl'*, ale *Никополь/Niko-*

¹³ V uvedených toponómach je v slovenskom kontexte frekventovanejšia podoba uvedená na prvom mieste.

pol, Сімферополь/Simferopol, Севастополь/Sevastopol i Sevastopol'. Zvlášť citlivo sa posudzuje prepis mien ukrajinských historických osobností, významných osobností či Ukrajincov trvalo žijúcich na Ukrajine. Prílišnú adaptáciu ukrajinských mien podľa noriem zodpovedajúcich slovenskej ortografii autorka hodnotí ako onomastickú paródiu. Napriek tomu, že jestvujú staršie i novšie práce formulujúce pravidlá štandardizácie pri prepise ukrajinských antroponým a toponým do slovenčiny (Štec 1995; Belej – Čižmárová 2013; Pachomova 2022), ich uplatňovanie nedosiahlo širšiu mieru akceptácie a má zmysel sa k nim vracat' a precizovať ich.

Na druhej strane sa rieši problematika prepisu slovenských antroponým a toponým do ukrajinjiny, ktorá je v mnohom podobná situácii, akú opísala Z. Hilecka (2020) pri prepise ukrajinských mien do slovenčiny. Zo štúdie N. Petrice (2021) vyplýva, že rozkolísanosť, paradoxne, zvyšujú aj samotné normatívne dokumenty. Prepis slovenských toponým v ukrajinskom texte regulujú *Pokyny na prenos zemepisných názvov a termínov Slovenska do ukrajinjiny*, ktoré vydalo Ministerstvo ekológie a prírodných zdrojov Ukrajiny (Kolomijec – Ponomarenko 2001). Podľa autorky pokyny upravujú protichodné spôsoby prepisu slovenských toponým, v ktorých sa kombinujú pravidlá transliterácie i transkripcie s tradíciou prepisu ustálenou v ukrajinjine a so snahou zachovať čo najvernejšiu podobu originálu v slovenčine.¹⁴ Výsledkom je spleť konkurenčných podôb, napríklad k toponymu *Slovenský kras* *Словенски-Крас* i *Словацький Карст*, k toponymu *Slovenský raj* *Словенски-Рај* i *Словацький Рај*, k toponymu *Vysoké Tatry* *Високе-Татри* i tvar adjektíva podľa pravidiel morfológie ukrajinjiny *Bucoki Tatru*.

Problémy vyplývajúce z prenosu toponým slovenčiny/češtiny ako východiskových jazykov do ukrajinjiny ako cieľového jazyka N. Petrica rozpracúva aj v ďalšej štúdií (2022a, 2022b) a vymedzuje niekoľko štruktúrnych typov toponým, pri ktorých sa uplatňuje rozkolísanosť:

a) toponymá zakončené v slovenčine na *-ice* (typ *Košice*) sa reprodukujú buď s príponou *-ице* (*Ковшице*), alebo *-ице* (*Ковшице*);

b) viacсловné predložkové spojenia (typ *Čierna nad Tisou*) sa uvádzajú buď v podobe blízkej slovenčine (*Черна-над-Тисою*), alebo podľa morfológických pravidiel ukrajinjiny (*Черна-над-Тисою*, tento variant sa pokladá za spisovný);

c) toponymá s adjektívami, na ktorých sa v slovenčine uplatňuje kongruencia (typ *Rajecké Teplice*), sa uvádzajú v podobe blízkej slovenčine (*Рацьке Теплице*), avšak za spisovný sa pokladá tvar podľa morfológických pravidiel ukrajinjiny (*Рацькі Теплиці*);

¹⁴ S odvolaním sa na prácu S. Pachomovej *Onimijna nominacija v diachroniji* (2019) autorka za zdroj problémov v praxi prepisu proprií pokladá aj dlhoročnú tradíciu nerešpektovania propriálnej lexiky pri preklade: nie je zahrnutá v dvojjazyčných slovníkoch, autori učebníc translatológie sa spravidla zložitej problematike prenosu propriálnej lexiky do cieľového jazyka vôbec nedotýkajú.

d) toponymá zakončené v slovenčine na mäkký konsonant *-c* (typ *Lučenec*) sa majú prepisovať so znakom mäkkosti ako *Лученець, Сенець*, podoby *Лученец, Сенец* sa hodnotia ako chybné.

Podľa autorky problémy s prepisom sú spôsobené aj nekonzistentnými ortografickými pravidlami nového vydania *Ukrajinského pravopisu* (Mazničenko – Makeidon 2019) a nedodržiavaním pravopisných noriem prekladateľmi. Navyše, vymedzené pravidlá prepisu toponým aj antoným sa vzťahujú na širokú kategóriu proprií cudzieho pôvodu. Autorka štúdie navrhuje, aby sa pri štandardizácii pravidiel prepisu proprií do ukrajinského textu rešpektoval i východiskový jazyk propria, resp. aspoň jeho príslušnosť k jazykovej podskupine slovanských jazykov.

6. SLOVENČINA V KONTAKTE S ČEŠTINOU

V ukrajinskej slovakistike nezostáva nepovšimnutá ani otázka statusu slovenčiny v českom jazykovom prostredí po rozdelení Česko-Slovenska 1. januára 1993. Natíska sa otázka, či vzťah slovenčiny k češtine možno obsiahnuť kategóriou kontaktný jazyk alebo cudzí jazyk. Z. Hilecka (2021) sa pokúsila sprehľadniť premeny koexistenčných vzťahov fungovania slovenčiny v Česku. Na základe dostupných dát a výsledkov sociolingvistických prieskumov podáva analýzu statusu slovenčiny v jazykovej situácii Českej republiky. Osobitne si všíma postoje Čechov k slovenčine a prítomnosť slovenčiny na českých internetových stránkach, vo vzdelávaní, vo vedeckých kontaktoch, v kultúre, médiách a v škole. Autorka za najhoršiu z hľadiska používania slovenčiny pokladá situáciu v televízii z dôvodu, že ani jeden program nie je venovaný slovenskej menšine či česko-slovenským vzťahom a slovenské programy sú buď dabované, alebo titulkované. Dabovanie slovenských filmov do češtiny vyvoláva v závislosti od generáčnej príslušnosti respondenta rozličné postoje, od bezvýhradného schvaľovania u mladšej časti adresátov až po pobúrenie staršej generácie s bezproblémovou percepciou slovenčiny. Na druhej strane, štúdia cituje z výskumu P. Mittera (2007), podľa ktorého popri hudbe je práve televízia najčastejšie uvádzaným prostriedkom kontaktu Čechov so slovenčinou.¹⁵

V štúdií sa sleduje tiež prítomnosť časopisov, ktoré predstavujú podujatia podporujúce povedomie o slovenčine a slovenskej kultúre v Čechách (*Slovenské dotyky*).

¹⁵ Protichodnosť tendencií môžeme sledovať aj v iných oblastiach. Štúdia Z. Hileckej oblasť školstva charakterizuje tým, že v ČR nejstuje ani jediná slovenská škola. Na druhej strane treba nad rámec štúdie dodať, že v školských dokumentoch českého ministerstva školstva sa strata percepčného bilin-gvizmu explicitne hodnotí ako ochudobňujúca pre mladú generáciu. Projektom *Slovenština do škol* (Eichlerová 2010) sa má nenásilne a prierezo (vo viacerých predmetoch) podporovať znalosť slovenských reálií a slovenčiny, nevylučuje sa ani rozhodnutie školy vyučovať slovenčinu ako cudzí jazyk. M. Nábělková (2009, s. 67 – 88) charakterizuje prítomnosť slovenčiny v jazykovej situácii Česka tak, že nejde o homogénnu situáciu, závisí od konkrétnych používateľov češtiny, od ich osobnej a pracovnej pozície, ale aj od komunikačnej sféry, v ktorej sa vzťah slovenčiny a češtiny hodnotí.

*Magazín Slovákov v ČR. – Zrkadlenie-Zrcadlení. Česko-slovenská revue. – Listy Slovákov a Čechov (ktorí chcú o sebe vedieť) a diskusie podporujúce percepčnú schopnosť Čechov pri vnímaní slovenčiny (napr. diskusný klub *Jak rozumíte slovenštině?*, príležitostné televízne a rozhlasové kvízy, testy).*¹⁶ Doplňme, že v súčasnosti sa úmysel pritiahnúť pozornosť Čechov k slovnej zásobe slovenčiny zhmotnil v projekte *Česko-slovenské slovo týždne/týždňa*, ktorý prívetivou a odľahčenou formou poukazuje na paralely i rozdiely medzi slovenčinou a češtinou, a to s využitím dát z jazykových korpusov oboch jazykov, výkladových, prekladových i etymologických slovníkov oboch jazykov spracovaných do žánru jazykového ministípčeka. Projekt má však širšie využitie, než pôvodne predpokladal. Stal sa obľúbenou študijnou pomôckou pre ukrajinských študentov, zvlášť na užhorodskej Katedre slovenskej filológie, v ktorej popri sebe koexistuje oddelenie slovakistiky a bohemistiky, študenti slovenského jazyka sa zoznamujú s češtinou a vice versa.

7. LINGVODIDAKTIKA

Lingvodidaktický výskum zameraný na výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka reprezentuje zborník *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole* (Kesselová 2021b). Vzišiel z praktických potrieb učiteľov slovenčiny v Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Autori štúdií sa okrem výskumu jazyka sami venujú výučbe slovenčiny ako cudzieho, resp. druhého jazyka. Výsledkom je 15 štúdií 17 autorov zo Slovenska a z Ukrajiny. Napriek tematickej rôznorodosti a individuálnej perspektíve každého autora v náhľade na výučbu slovenčiny štúdiám nechýba zjednocujúci menovateľ: záujem osloviť diferencované skupiny učiteľov a lektorov, ktorí pracujú so študentmi v rozličných etapách získavania komunikačnej kompetencie a s rozličnými motiváciami naučiť sa po slovensky. Preto sa v zborníku ocitajú štúdie orientované na zvládnutie bazálnych komunikačných situácií až po profesionálnu úroveň prekladateľa a tlmočníka. Spojivom je konštruktivistický prístup k výučbe jazyka a rešpektovanie kultúrneho kontextu jeho fungovania a používania. Vo všetkých štúdiách sa teoretické východisko výučby spája s praktickou aplikáciou teórie v konkrétnych vyučovacích postupoch a odporúčaníach pre učiteľov a lektorov. Vzhľadom na to, že osvojovanie si materinského jazyka spočíva na bezznalostnej gramatickej dispozícii (Dolník 2016), v štúdiách sa preferuje taký prístup k výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka, ktorý je založený na uvedomení si zhôd a rozdielov medzi východiskovým a cieľovým jazykom. V prípade slovenčiny a ukrajinčiny sú podstatné rozdiely v zvukovom systéme, ktoré sa premietajú do morfológického systému jazykov. Rozdiely vo flektívnych systémoch oboch jazykov sú zdrojom morfológických interferencií.

¹⁶ Z časopisov uvádzaných autorkou sú len *Listy Slovákov a Čechov* dostupné v elektronickej podobe aj v čase písania tejto prehľadovej štúdie (2023), ostatné dva časopisy sa na internetových stránkach prestali objavovať v roku 2008 a 2009.

Výberovo uvedme relačné morfémy datívu sg. *-ovi/-y*, datívu a lokálu pl. maskulín *-om*, *-och/-am*, *-ax*, inštrumentálu pl. *-mi/-amu*, (ne)existenciu kongruencie adjektív s rodом substantív (*dobří študenti, dobré študentky, pekné mestá* : *хороші студенти, старанні студентки, гарні міста*), (ne)existenciu kongruencie verba *byť* v osobe a čísle (*na stole sú knihy* : *на столі є книги*) a ďalšie javy uvedené v štúdiách citovaného zborníka. Komparatívne štúdie odkrývajú zdroje interferencií a zefektívňujú lingvodidaktický postup lektorov aj učenie sa slovenského jazyka ako cudzieho jazyka zo strany študentov.

Na lingvodidaktické výskumy nadväzuje tvorba učebníc slovenčiny ako cudzieho jazyka pre Ukrajinco, ktoré sú výsledkom spolupráce slovakistov v oboch krajinách. Príručka *Prvá pomoc po slovensky / Перша допомога по-словацьки* (Vrábľová a kol. 2022) vznikla spoločným úsilím pracovníkov *Studia Academica Slovaca*, centra pre výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka na FF UK v Bratislave, ukrajinskej slovakistky Zoriany Hileckej i ukrajinských študentiek slovakistiky Danielly Trykur a Kariny Černec, ktoré participovali na preklade do ukrajinčiny. Príručka je sprievodcom pri prvých krokoch k získavaniu komunikačnej kompetencie v slovenčine, mostom medzi ukrajinčinou a slovenčinou, ale aj kreatívnou formou prezentácie slovenskej kultúry. Dôsledne rešpektuje symbiózu poznávacieho, interakčného aj kultúrne zakotveného vyučovania slovenčiny ako cudzieho jazyka tým, že ponúka základné frázy v modelových mikrosituáciách bežného života, lexikálny výber najfrekvencovanejších slov pre každodenný kontakt so Slovákami a Slovenkami a zároveň vtipnou a výtvorne prítlačlivou formou prezentuje slovenskú kultúru.

8. ZÁVER

Distribúcia výskumných tém v ukrajinskej slovakistike sa vyznačuje asymetriou v prospech lexikológie a lexikografie. Najsústredenejšia pozornosť sa v skúmanom období venovala lexikálnym inováciám, relácii domáce a cudzie v lexike, komparatívnej derivatológii, etymológii a prekladu lexiky vybraných komunikačných registrov (medicínsky, ekonomický). Okrem toho sa záujem orientoval na onomastiku, status slovenčiny v jazykovej situácii Českej republiky a lingvodidaktiku slovenčiny ako cudzieho jazyka. Zastúpenie gramatických tém je v skúmanom období minimálne, fonologické a štylistické výskumy sa v ostatných piatich rokoch nerozvíjali. Ide o prirodzený dôsledok špecializácie a relatívne obmedzeného počtu slovakistiek na ukrajinských univerzitných pracoviskách.

Využívajú sa výsledky systémovo-štruktúrnej slovakistiky, ktoré sa obohacujú o translátologický slovensko-ukrajinský aspekt. Na slovakistické práce interdisciplinárneho charakteru, resp. na korpusovú, kognitívnu, lingvokultúrne a pragmaticky orientovanú lingvistiku sa dosiaľ výraznejšie nenadväzuje. Z doterajších výskumov

vyvstáva potreba precizovať metódy a parametre komparatívneho výskumu, ktoré by zohľadňovali, že jazykový prvok funguje v sieti jazykovo-kultúrnych vzťahov a konotácií, ktoré pri komparatívnom výskume treba zohľadňovať komplexne. V teoretickej rovine vyvstávajú otázky súvisiace s terminologickým inštrumentárium ukrajinistiky uplatňovaným pri analýze slovenčiny. Tento prístup vyžaduje komparatívny prístup aj k metodologickým otázkam výskumu a jasné operačné precizovanie pojmovej náplne používaných termínov. Z praktických otázok sa do popredia dostáva aplikovaná onomastika a pravidlá prepisu slovenských a ukrajinských proprií v cieľovom jazyku.

Z metodologického hľadiska sa v roku 2023 otvorila možnosť rozvíjať translatologický i lexikografický výskum na dátach veľkého rozsahu a využívať prvú verziu slovensko-ukrajinského paralelného korpusu v rozsahu 4,3 milióna tokenov. Medzníkom pre ďalší lingvodidaktický výskum učenia sa slovenčiny ako cudzieho jazyka (aj) ukrajinskými percipientmi je prvá verzia akvizičného korpusu *err-korp-1.0*. Obsahuje 1 063 textov študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk s rôznymi materinskými jazykmi a úrovňami znalosti slovenčiny. Komunikačné kontakty medzi Slovákami a Ukrajincami intenzifikujú očakávania slovensko-ukrajinských prekladových slovníkov pre rôzne komunikačné sféry, ale aj všeobecného prekladového slovníka zodpovedajúceho súčasným parametrom lexikografie a aktuálnej podobe slovenčiny a ukrajinčiny.

Načrtnuté možnosti chápeme ako potenciálnu perspektívu ukrajinskej slovakistiky, ale aj slovakistiky budovanej na báze vzájomnej výskumnej slovensko-ukrajinskej kooperácie.

Literatúra

- BELEJ, L. – ČIŽMÁROVÁ, M. (2013): *Osobovi imena u ukrajinsko-slovackij mižmovnij komunikaciji. Ukrajinško-slovackij ta slovacko-ukrajinskij slovnyky osobovych imen*. Užhorod: Gražda.
- BUDNIKOVÁ, L. (2018a): Vývin a stav ukrajinskej a slovenskej slovotvornej terminológie. In: Vojteková, M. (ed.): *Jazykovedná terminológia v slovanskom kontexte*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 97 – 110.
- BUDNIKOVA, L. (2018b): Pereklad ekonomičnoji terminolohiji (na materiali slovackoji ta ukrajinskoji mov). In: Kredátusová, J. (ed.): *Ukrajinský jazyk a kultúra v umeleckom a odbornom preklade v stredoeurópskom priestore*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 177 – 184.
- BUDNIKOVA, L. (2018c): Morfoloho-syntaksyčnyj ta nul'sufiksaľnyj sposoby tvoreňa nazv osib u slovackij movi. In: Pachomova, S. (ed.): *Studia Slavakistica*. 18. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkuši, 6 – 14.
- BUDNIKOVÁ, L. (2019a): Tvorenie a preklad anatomickej terminológie (na materiáli slovenského a ukrajinského jazyka). In: Liashuk, V. (ed.): *Slovanské spisovné jazyky v synchrónii a diachrónii: západoslovanský a východoslovanský kontext*. Belianum: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 102 – 103.

- BUDNIKOVA, L. (2019b): Viddijeslivni nazvy osib u slovackij ta ukrajinskij movach. In: *Naukovyj visnyk Užhorodskoho universytetu*, 1/41, 18 – 24.
- BUDNIKOVA, L. (2021): Vidonimni zapožčenňa u slovackij movi: slovotvirnyj aspekt. In: *Naukovyj visnyk Užhorodskoho universytetu*, 1/46, 19 – 23.
- BUZÁSSYOVÁ, K. (1997): Slovenčina ako stredoeurópsky jazyk (na okraj protikladu domáce / cudzie). In: Ondrejovič, S. (ed.): *Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy*. Bratislava: Veda, 69 – 77.
- BUZÁSSYOVÁ, K. – JAROŠOVÁ, A. (eds.) (2006): *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*. Bratislava: Veda.
- DOLNÍK, J. (2016): Gramatika a gramatická dispozícia. In: *Slovenská reč*, 81/5 – 6, 255 – 267.
- EICHLEROVÁ, J. (2010): *Slovenština do škol. K vývoji česko-slovenského pasivního bilingvismu u nejmladší generace po rozdělení Československa*. [Diplomová práce.] Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav slavistických a východoevropských studií.
- HILECKA, Z. (2020): Problemy predači ukrajinských vlasnych nazv slovackoju movoju. In: *Zakarpatski filolohični studiji*, 14/1, 29 – 37.
- HILECKA, Z. (2021): Slovacka mova v českomu komunikacijnomu prostori. In: *Zakarpatski filolohični studiji*, 17/1, 78 – 83.
- HILECKA, Z. (2022): *Slovacko-ukrajinskij slovnyk linhvistyčnoj terminolohiji / Slovensko-ukrajinskij slovnik lingvistickej terminológie*. Ľviv: LNU Ivana Franka Ukrajina.
- CHODA, L. (2018): Frazeolohizmy v súčasnej slovackej reklami. In: *Včeni zapysky Tavrijskoho nacional'noho universytetu imeni V. I. Vernadskoho*, 68/3, 35 – 38.
- CHODA, L. (2019): Slenhova leksyka v reklamnych tekstach (na materiali slovackoji ta ukrajinskoji mov). In: Dmytriv, I. (ed.): *Aktual'ni pytan'na humanitarnych nauk: mižvuzivskij zbirnyk naukovych prac molodych včenyh Drohobyckoho deržavnoho pedahohičnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobyč: Drohobyckij deržavnyj pedahohičnyj universytet imeni Ivana Franka, 138 – 142.
- CHODA, L. (2020a): Mova reklamy v časy pandemiji koronavirusu COVID-19 (na materiali ukrajinských ta slovackých tekstiv). In: *Pivdennyj archiv (filolohični nauky)*, LXXXII/2, 130 – 134.
- CHODA, L. (2020b): Occasionalisms in advertizing copies (as exemplified by Slovak, Bulgarian and Ukrainian languages). In: *Ezikov sviat (Orbis Linguarum)*, 18/1, 44 – 51.
- CHODA, L. (2021): Osoblyvosti rozvytku movlen'na studentiv v umovach distancijnoho navčan'na (na materiali ukrajinskoji ta slovackoji mov). In: Dmytriv, I. (ed.): *Aktual'ni pytan'na humanitarnych nauk: mižvuzivskij zbirnyk naukovych prac molodych včenyh Drohobyckoho deržavnoho pedahohičnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobyč: Drohobyckij deržavnyj pedahohičnyj universytet imeni Ivana Franka, 151 – 155.
- JAROŠOVÁ, A. (ed.) (2021): *Slovník súčasného slovenského jazyka. O – Pn*. Bratislava: Veda.
- KESSELOVÁ, J. (2020): Koncept svoj v slovenských frazémach. In: *Naukovyj visnyk Užhorodskoho universytetu. Serija filolohija*, 43/1, 139 – 145.
- KESSELOVÁ, J. (2021a): Syntaktické prostriedky zreteľa v slovenčine vo svetle teórie jazykového obrazu sveta. In: Prystajko, T. – Černcova, J. – Stepanov, J. (eds.): *Leksyko-hramatyčni innovaciji v súčasnych slovjanských movach*. Dnipro: Lira, 73 – 76.
- KESSELOVÁ, J. (ed.) (2021b): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkuši.
- KESSELOVÁ, J. (2021c): Antepreteritum ako výpoveď o existencii, myslení, hovorení a konaní človeka. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca: prednášky 57. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 91 – 110.
- KESSELOVÁ, J. (2022): Korelácia medzi temporálnym významom antepreterita a textom v slovenčine. In: *Slovenská reč*, 87/1, 37 – 60.
- KOLOMIJEC, N. – PONOMARENKO, V. (eds.) (2001): *Instrukcija z predači ukrajinskoju movoju heohrafičnych nazv i terminiv Slovaččyny*. Kyjiv: Ministerstvo ekolohiji ta pryrodných resursiv Ukrajiny.

- MARTINCOVÁ, O. (2017): Okazionalismus. In: Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. (eds.): *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné na <https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALISMUS> (cit. 10. 7. 2023).
- MAZNIČENKO, J. – MAKEDON, V. (2019): *Ukrajinskýj pravopis*. Kyjiv: Naukova dumka.
- MITTER, P. (2007): Srovnání recepce slovenštiny v ČR a češtiny v SR. In: Hoffmannová, J. – Nábělková, M. (eds.): *Jazykovědné aktuality. Čeština a slovenština: vzájemné vztahy*. XLIV. Praha: Jazykovědné sdružení České republiky, 45 – 53.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2009): Cudzí jazyk? Rozptýl nazerania na vzájomný vzťah slovenčiny a češtiny v súčasnom spoločenskom diskurze. In: Sklaský, V. (ed.): *Visegrad – Terra Interculturalis*. Praha: Slovensko-český klub s podporou visegrádskeho fondu, 67 – 88.
- OLOŠTIAK, M. – PACHOMOVA, S. (2022): Onomaziologická komparácia slovenčiny a ukrajiničiny (na príklade komunikačného registra COVID-19). In: Ološtiak, M. – Liptáková, Ľ. – Bednárová-Gibová, K. (eds.): *Slovanská slovtvorba: synchronia, inovácie, neologizácia*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 189 – 218.
- PACHOMOVA S. (2019): *Onimijna nominacija v diachroniji*. Prešov: Filozofická fakulta PU v Prešove.
- PACHOMOVA, S. (2022): *Slovensko-ukrajinský slovník ojkoným*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- PETRICIA, N. (2021): Propriaľna leksyka v mižnoslovjanskomu dyskursi (na materialí ukrajinskoi, českoji ta slovackoi mov). In: Bidziľa, J. – Šapovalova, H. – Šešest'an, J. (eds.): *Linhval'nyj ta ekstralinhval'nyj aspekty komunikacij v mul'tykul'turnomu seredovyšči Zakarpatt'a*. Užhorod: RIK-U, 157 – 179.
- PETRICIA, N. (2022a): Problemy transpoziciji českoji ta slovackoi toponimiji ukrajinskoju movoju. In: Pachomova, S. – Džoganik, J. (eds.): *Studia Slavakistica. 21*. Užhorod: Vydavnyctvo Olexsandy Harkuši, 54 – 65.
- PETRICIA, N. (2022b): Propriaľna leksyka v česko-ukrajinskomu dyskursi. In: Pachomova, S. (ed.): *Transformácia a transpozícia onomastických kategórií v slovanských jazykoch*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 61 – 74.
- POVAŽAJ, M. (1995): Zo súčasných problémov jazykovej kultúry. In: *Kultúra slova*, 29/4, 193 – 197.
- ŠPIŤKO, I. (2017): Z holovy až do nih/Od hlavy až po päty, abo pro ukrajinsko-slovacki somatyzmy: onomasiolohičnyj aspekt. In: *Visnyk Dniprovskoho nacional'noho universytetu imeni Olesia Hončara*, 23/1, 198 – 207.
- ŠPIŤKO, I. (2019a): Sučasna slovacka mova ta problema anglicyzmv u hlobalizovanomu sviti. In: *Problemy zahal'noho i slovjanskoho movoznavstva*, 5/3, 144 – 151.
- ŠPIŤKO, I. (2019b): Sučasna slovacka mova v konteksti procesiv hlobalizacij. In: Kuvarova, O. – Prystajko, T. (eds.): *Leksyko-hramatyčni innovacij v sučasnych slovjanskych movach*. Dnipro: Lipa, 222 – 225.
- ŠPIŤKO, I. (2020): Opozycja pytome – zapozyčene v leksyko-semantyčnych systemach slovackoi ta ukrajinskoji mov. In: Pachomova, S. – Džoganik, J. (eds.): *Studia Slavakistica. 19*. Užhorod: Vydavnyctvo Olexsandy Harkuši, 180 – 190.
- ŠPIŤKO, I. (2021): Linhval'ne „koronavirusne“ obliččia sučasnoji slovackoi movy. In: Prystajko, T. (ed.): *Leksyko-hramatyčni innovacij v sučasnych slovjanskych movach*. Dnipro: Lipa, 184 – 187.
- ŠPIŤKO, I. (2022): Projekcija nazv svitu pryrody na slovjanski somatyzmy. In: Kloček, H. (ed.): *Naukovi zapysky. 202*. Kropyvnyckyj: Vydavnyctvo KOD, 208 – 215.
- ŠPIŤKO, I. – ŽARKO, S. (2021): Formuvanňa slovjanskych somatyzmv u svitli linhvistyčnoji teoriji O. O. Potebni. In: *Visnyk Charkivskoho nacional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*, 88/1, 19 – 25.
- ŠTEC, M. (1995): Ukrajinski antroponymy na Prjašivčyni ta jich vidtvorenňa slovackoju movoju. In: Taranenko, O. (ed.): *Vidtvorenňa ukrajinskych vlasnych nazv (antroponimiv i toponimiv) inozemnyj movamy*. Kyjiv: Instytut ukrajinskoj movy Nacional'noj akademii nauk Ukrainy, 161 – 165.

VRÁBĚOVÁ, J. – MOŠAŤOVÁ, M. – HARGAŠOVÁ, Z. – ŠMATLÁKOVÁ, Z. (2022): *Prvá pomoc po slovensky / Perša dopomoha po-slovacky*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. (Korektúra ukrajinskej verzie Z. Hilecka.)

Internetové zdroje

- [1] <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/ffilology-filsl> (cit. 10. 6. 2023).
- [2] <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/> (cit. 10. 6. 2023).
- [3] <https://philology.lnu.edu.ua/department/slovyanskoji-filolohiji> (cit. 10. 6. 2023).
- [4] <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/slavonic> (cit. 10. 6. 2023).
- [5] <http://uzs-dnu.dp.ua/> (cit. 10. 6. 2023).
- [6] https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/ffil/program_58f92ccbe4842.pdf (cit. 10. 6. 2023).
- [7] <https://www.dnu.dp.ua/visnik/ffil/10> (cit. 10. 6. 2023).
- [8] *Slovenský národný korpus* – prim-10.0-public-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2018. Dostupný na <https://korpus.sk> (cit. 13. 7. 2023).
- [9] *Slovenský hovorený korpus* – s-hovor-7.0. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2022. Dostupný na <https://korpus.sk> (cit. 13. 7. 2023).